VIII. év. Rákoskeresztur (Budapest mellett) 1912. október 19. 42. szám.

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven. Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját az Ev. Őrálló szerkesztősége cimére Rákoskeresztur Pest megye, kell küldeni. — A bel- és külmissióra vonatkozó közlemények Scholtz Ödön lelkész, rovatvezető cimére Ágfalvára (Sopronmegye) küldendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ: NOSZKÓ ISTVÁN rákoskereszturi lelkész.

Főmunkatárs: SCHOLTZ ÖDÖN ágfalvi lelkész.

A lap ára: Egész évre . . . . 12 K
Félévre . . . . . 6 K
Negyedévre . . . . 3 K

Egyes szám ára 40 fillér.

Hirdetés ára oldalanként 40 korona.

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: Vigyázzunk! Tömörüljünk! Duszik Lajos. — CIKKEK: Közös érdekek kategorikus imperativusa. Borbély Gyula. — Az evang. theológiai tanrendszer ügyéhez. Wallrabenstein Jakab. — Kongruás lelkésztársak s a közegyház vezetőinek figyelmébe. Balczó Lajos. — A Luther-Társaság közgyülése. N.— Belélet. — Pályázatok és hirdetések.

Vigyázzunk! Tömörüljünk!

Hogy is állunk voltaképpen? Egyházunk egy hatalmas törekvésben emészti fel erőinek legjavát. Ez a törekvés az 1848. XX. t.-c. nagy elvének világitása mellett jogállományunknak ujabb és ujabb bástyákkal való kiépitése. Csakhogy ebben a törekvésben egy pár gyönyörü beszédnél, minden egyházközigazgatási forum jegyzőkönyvében megtalálható erős hangu határozatnál, serelmeinknek a közös bizottság elé utalásnál és az állami dotációnál többet, eredmény megközelitőbbet nem igen tüntet elő. Vá lasztalan üzeneteket küldünk a kormánynak — mint meg nem hallgatott szerelmes — s az egyhangu, helyesebben: hangtalan meg nem hallgatás nem hűti üzenetküldési buzgalmunkat.

Az egyenlőség és viszonosság elve — talán a nagy március csodásan meleg és termékeny levegőjének hiányában — elmosó messzeségből nem bontakozik ki, nem jő közelebb, hisz ott vagyunk, hogy rendes, *törvényben biztositott*, máról holnapra meg nem tagadható államsegély helyett egy pár millió budget-morzsát kapunk; fejében a mi nagy kulturális és szociális nemzetnevelő, államépitő és erősitő munkánknak.

Vigyázzunk!

Ez a máról-holnapra elvonható segély danaosi ajándék. Beleroppan háztartásunk, ha egyszer — és ki biztosit az ellenkező eshetőségről? — ez a már-már megszokott kasszavendég nem kopogtat közegyházunk Wertheim-szekrényén? Lehetetlen észbe nem kapnunk! Lehetetlen nem sejtenünk, hogy itt — legjobb esetben — valami méltatlanság, s — legrosszabb esetben — vesze lelem rejtőzik.

Sőt a kormány ezen az általa klerikális ásókkal vágott szokatlan ösvényen most tovább készül haladni.

Korpótlékot óhajt kegyelmesén adományozni a protestáns lelkészi karnak. Mi ez? . . . Nem megkerülése a kormányokat szorongató jogos követeléseinknek? . . . Aztán ez a minden átmenet nélküli szives hajlandóság, az a kegyes készség, mely Tisza István gróf nyilatkozataiból s az Őrálló szerkesztője révén hozzánk intézett leveléből kitünik, legalább is gondolkozásba kerget. Nem csendpénz akar az lenni? Nem behálózása a protestáns lelkészi kar lelkének és szájának? Nem belevonása a kormány mágneses levegőkörébe? Nem utját vágása lelkészi fizetésminimum kor-igény- és jogszerü uj megállapitásának?

Vigyázzunk!

Nagyon kirivó volna itt rámutatnom a mi egyházunk hőseinek minden áldozatot meghozni kész, egyéni érdekeket elcsendesitő, pillanatnyi kedvezésektől meg nem szédithető nagylelkűségére, mely imponáló fenségével bámulatba büvöl...

Ez jogkérdés; ide önérzet, önfegyelem és áldozni, várni tudás kell. Tudom, mit tesz annak a fillérekkel egyenlegező papi családi vagyonmérlegnek a hirtelen esése, ha a korpótlék reményét kivesszük a „fedezet“ kolumnából. Az a pár száz korona ekzisztenciánk sebeire a gyógyitó tapasz. De nekünk — a hősiesség egyháza papjainak — kell tudnunk hősöknek lennünk!!! A magunk érdeke ne emésszе fel utódaink és közegyházunk jogait, érdekeit!

Vigyázzunk! Jogokat, törekvések már-már megközelitett sikerét kivánja árul a kormány a korpótlékért!

Nekünk nem borravaló kell! Nekünk nem csendpénz kikényszeritése a célunk! Mi *fizetésrendezésért*, korszerü (nem igényszerü) — és méltányos dijazásért küzdünk! Mi a szörnyü egyenlőtlenséget akarjuk nivellálni a lelkészi fizetések terén!

Vigyázzunk! A kath. autonómiának junktimja — vagy csak szándéka is — a mi ügyünkkel, ennek az ügynek megfojtó hálója! Hisz' ha a kath. egyház szabad kezet nyer az állami eredetü javak fölött, akkor nekünk majd odakiálthatják: „csitt, az állam a kath. egyháznak nem ad semmit, nektek sincs okotok és igényetek az állami segitségre.“ És nekünk a jelenlegi dotációnál többhöz van jogunk!

A *kath. „autonómia“ csak a szekularizáció után valósitható meg!* Vigyázzunk! Ez az „autonómia“ örökre bevágja az ajtót a mi eddig elvezett és eddig remélt állami adományainknak *törvénybeiktatása, törvénghozási biztositása előtt!*

Ha valaha, most egyesüljünk. Ha van erő, nagy imponáló erő a *protestáns* lelkészség együttes megmozdulásában, hangjának egyszerre felemelésében, most fogjunk kezet! Ne részletügyekkel, szétvonó, divergáló tervezetekkel álljunk elő, egy a teendőnk: tömörüljünk. Egyesüljünk közös törekvéseink ösvényén!

Lépjünk szövetséges viszonyba az Orlé-vel! Fogadjuk el a felénk nyujtott baráti jobbot! De mindezek előtt s mindezek miatt — az alapszabálytervezet feletti *vita lehetőleges mellőzésével — alakitsuk meg a MELE-t, a Magyar Evangelikus Lelkész Egyletet!*

A részletkérdések majd ott választ nyernek. A javaslatok ott mérlegre kerülnek! Közös érdekeink ott szószólókat, harcosokat találnak! Ott szembe nézünk egymással s szivünk tüzet fog egymástól!

Testvérek! Az idei egyetemes gyülés alkalmával tegyük meg az első nagy lépést! Impozáns résztvevéssel alakitsuk meg a MELE-t.

Aztán — előre!

Szatmár, 1912 október 7.

Duszik Lajos.

Közös érdekek kategorikus imperativusa.

A mai helyzet vigasztalan minden oldalon. Egyfelől a politikai tulzások tartják izgalomban a kedélyeket, másfelől, társadalmi ellentétek korlátai meredeznek és mindenfelől anyagi jogos igények kielégitését sürgető — (sok esetben csak pusztában elhangzó) kiáltó szó hallatszik. Általános közös érdekek igen ritkán tartatnak szem előtt, e hullámzásban pedig ezeknek kellene minden irányban első sorban érvényesülniök.

A közös érdekeknek egy igen jelentékeny tényezője gyanánt emlithetjük fel azt a sokoldalu szolgálatot, a mellyel a prot. egyház hozzájárult a multban s ma is, a magyar állam niveaujának emeléséhez a nemzeti cultura terjesztésével. Ezzel szemben azt a vigasztalan helyzetet látjuk, hogy a kormány még mindig késik a prot. papság fizetésének rendezésével gyakori sürgetésünk dacára. A sürgetésre okunk van elég, jogunk is ahhoz nemkülönben. A helyzet, az idő, az alkalom ma szinte imperative szólit bennünket: itt az idő most vagy soha!

A sokféle alakban felmerült s vitatott szinte ma már megunottá vált, de még mindig meg nem oldott fizetés rendezési kérdés, az egyesek létérdeke mellett, végre is erősen homloktérbe tol olyan eminens közérdekeket, amelyek a különféle életirányzatok és létérdekek sokszor tulzott egyoldalusága fölé, magasabb szempontokat helyeznek s ép ezért figyelmen kivül nem hagyhatók, nem főképen ama hatalmi tényező részéről, amely jogfentartó, szabadság védő és osztó, igazságot szolgáltató hivatottságánál fogva positiv eszközök segélyével támogatni tartozik a nemzeti társadalom minden hazafias hü munkásának létérdekeit.

E közös érdekek szempontjának domináló szerep kell, hogy jusson akkor és ott, a hol és mikor a legegyetemesebb és legmagasabb erkölcsi célok megvalósulásáért küzdők táborának — az egyet. prot. papság létexistentiája biztositásának a kérdéséről — van szó.

Jog, erkölcs, értelmi és vallási müveltség, felebaráti szeretet, összességükben képezik az embervilágban a legfőbb célt. E nélkül felbomlik a jog és társadalmi rend, mert értelmi, erkölcsi erők nélkül nincs külső erő és hatalom.

A minthogy minden országnak támasza talpköve a tiszta erkölcs . . .

A kik tehát — értem első sorban a protestáns egyetemes papságot, — e legfőbb cél elérésében a legmagasabra emelik az ember lelkét, a tiszta ev.-om, az erkölcsi igazságok lankadatlan hirdetésével s ezzel legjobban ácélozzák az emberi erőket, — megbecsülhetetlen és megfizethetetlen szolgálatot tesznek ugyanazon államnak, melynek hatalmi képviselői a mindenkori kormányok.

Ott találkoznak elsőben a közös érdekek szálai, a melyek kapcsán támad azon jogos igénye az egyháznak, hogy szegénysége miatt magáról kellőkép gondoskodni nem tudó öntevékenységében támogassék és segélyeztessék.

És ha ehhez még hozzáadjuk azt, hogy az állam erkölcsi forrásai, a melyekből erősítő táplálékát meriti, az Istenországát e földön koreszmék érvényesülése által megvalósitó, az egyház által erkölcsileg nevelt s igy fejlődő emberiségből fakadnak; megtaláltuk a közös érdekek ama szálait is, a melynél fogva kell, hogy az állam minket önönlényének részeiül tekintsen s a nemzet életrendjében irányző működési körébe bevonjon, mintegy nélkülözhetlen munkatársául tekintsen és rólunk gondoskodjék jogigényeink mértékéig.

Erkölcsi alapon maga is csak akkor fejlődhetik s lehet naggyá, ha nem igázza le az egyházat, hanem ezt öntevékenységében segiti és a közös cél gondolattól áthatva, a nemzet összéletét irányző és országló tevékenysége mellett maga is tudatosan és kathatósan részt vesz az emberiség fejlődését célzó közös munkában.

E közös érdekek elvitathatlan tényei, szinte kategorikusan reáparancsolják az államhatalom ezidő szerinti törvényes képviselője, a mai kormányra is, törvényben lefektetett jogigényeink teljes megvalósitásának elodázhatlan kötelességét; annyival inkább, mert a nem-

zet kulturális szellemi világának felvirágzása, a mi anyagi viszonyainknak is rendezettségétől van feltételezve.

Eszményi hivatásunk — közös törekvésünk sikere igen nagyrészt attól függ, hogy mennyiben nem nyomatnak el az anyagiak gondja, a megélhetés kérdései által. Igazi kultur állam, — egykori kiváló tanárom szavaival élve — csak az, a mely kultur társulatokat, azok intézményeit, azok egyéni alakulását — támogatja, segélyezi és pedig igazságosan azon arányban, a minőben ezek az igazi kulturát szolgálják."

Prot. egyházunkat mindig ott találjuk a multban s ma, és a hol az államban a nemzeti kultur törekvések érdekében küzdeni, szenvedni, áldozni kellett. Egész történelmi multunk e mellett tanuskodik.

A kulturális haladást valló államnak tehát a protestáns egyház legbensőbb szövetségesének kell lennie, mivel mindkettő egyazon elvnek más más hivatási körrel biró gyermeke.

Mai karmányrendszerünk, épugy mint hivatali elődjei, ennek az elvnek csak a látszatát mutatja. A mellett, hogy irányzó müködésében egyes vallási-társulati osztályérdekek tulzásait nem iparkodtak kellő erélylyel korlátozni, sőt egyoldalu irányzatokat engedett érvényesülni a mi feltünő mellőzésünkkel; — eddigi segélyzési aktiójában is a legmostohábban épp' velünk evangelikusokkal bánik el.

Csak morzsákhoz jutottunk eddig congrua cimén, ehhez is csak egy negyedrésze az evang. papságnak. Most korpótlékkal kecsegtetnek bennünket. Hogy mily mértékben fognak mérni, még nem tudjuk, de hogy e mérték igazságos legyen, s hogy itt azután meg ne álljunk, sorompóba kell lépnünk!

A közös érdekek kategorikus imperativusával követeljük a jó akaratot és indulatot mutató, tán inkább szinlelő (?), de bennünket ismét kijátszani akaró kormánytól, alapfizetésünk 2400 koronára való felmentésének hangsulyozásával, a lelkészi kongrua *alapos revizióját* uj bevallások alapján az egész vonalon, minden eddig segélyezett vallásfelekezetre kiterjesztésével.

Követeljük a *korpótléknak* az alapfizetéstől függetlenül és nem azzal egybevetett s csak 3000 kor. összegig terjedhető folyósitását és kiterjesztését minden rendes lelkészre.

Továbbá — ha az állam egyébb tisztviselő családokat részesit drágasági, vagy családi pótlékban is, — *kérjünk* mi prot. lelkészek is legalább neveltetési pótlék cimen segélyt, függetlenül egyébb segélyektől, azon nagy családu lelkészek számára, a kik annyi sok munkást nevelnek nagy költségek árán, idegenbe adva gyermekeiket, a nemzetnek, a társadalomnak.

De ne csak itt papiron kérjünk és követelődzünk, hanem emeljük fel szavunkat gyülési termeinkben, hogy meghallják a kormányszékben ülők nem fenyegető, — de önérzetes és férfias elhatározásunk szavát, hogy a protestáns egyházak egyetemes papsága támogatására ily viszonyok között csak az a kormány számithat, a mely annak korszerü és törvényszerü fizetésrendezése elől ki nem tér és a melynek, — ennek keresztülvitelében az igazi libaralizmus és az igazság a vezérlő gondolata és elve.

De ha a jó szándék mindeneket megnyugtató kivitelre határozta el magát, — ne nyirbálja tovább a kormány örendelkezési jogainkat, a mely a nevelés terén ma már — be kell vallanunk, ugy is csak látszólagos.

Elődeink joggal hivatkoztak autonomiánk „magna chartájára" az 1790. XXVI. t.-c.-re valahányszor autonomiájukról volt szó. Mi is erre hivatkozunk.

Protestáns mindkét felekezeti elődeink a teljes önrendelkezési jog biztositásáért küzdöttek és azt az egyházunkban élő demokratikus elvet az önrendelkezés és függetlenség elvét a magyar államban alkotmányos uton kivánták érvényre emelni. E törekvésük egyik nagy emlékköve az 1848. XX. t.-c.

Ennek feladása küzdelmes multunkkal szemben önmagunk megtágadása lenne.

A segélyezés tehát minden jogfeladás nélkül kell hogy történjék. Egyetemes gyülésünk előtt állunk. Mindenféle eszmék ettől kivánnak testet. Egyházunk egyetemes érdekeit képviselő ezen élő szervünk, az egyet. gyülés lenne hivatva megtalálni az alkalmas formát és keretet a lelkészek e létérdekeinek biztositására. Ez évi egyetemes gyülésünk tegye komolyan magáévá e fontos kérdést. Ha eddig elmaradt bárminő szempontokból, — nem szabad elmaradni annak a *monstre küldöttségnek* ezuttal, a mely e tárgyban memorandummal járul a kormány elé. Mások is igy csinálják és eredményesen; — nem ejt csorbát az egyház méltóságán sem. Ha ismét nem teszi ezt az egyet. gyülés, — tegye meg ugyanazt a most megalakuló egyetemes lelkészi egyesület, esetleg karöltve a református lelkészegyesülettel.

A *közös érdekekre* való utalás a kormánynyal szemben; a közegyház érdeke egymással szemben legyen a jelszó. Kicsinyes érdekek partikuláris aspirációk maradjanak a háttérben.

Salus rei publice suprema lex esto

Iharosberény.

Borbély Gyula
ev. lelkész.

Az evang. theológiai tanrendszer ügyéhez.

Iria **Wallrabenstein Jakab**, homokosi lelkész.

(Folytatás.)

IV. Mi, gyakorlati lelkészek azt is érezzük, hogy négy évi theológuskodás alatt nem tanultuk elég alaposan megismerni *hitvallási irataink*at.

Ezekre pedig esküt is kell tennünk. Litografált jegyzeteink 10—15 oldalon át elbánnak összes hitvallási irataink kal, melyekből csak egyes *szemelvényeket* tanulunk megismerni. Lutheránusoknak nevezzük és neveztetjük magunkat, de Luthert és az ő iratait nem ismerjük. Még csak dióhéj alakjában sem. Ez tarthatatlan állapot. A gyakorlatban ez megbosszulja magát. Követeljük, hogy az uj tanrendszer dolgozza fel összes hitvallási irataink at és tájékoztassa azokról hallgatóinkat alaposan.

V. Igen fontosnak tartom, hogy theol. hallgatóink *kitünö katecheták legyenek*. Ezt több ok követeli. Mindig több és több iskolát engedünk ki kezeinkből s igen sok helyen elejétől fogva más kezekben (község v. állam) voltak iskoláink. Ezekben a nem felekezeti iskolákban, a hol helyben lelkész van, ott neki kell a vallást oktatni. Mi sem természetesebb tehát, hogy erre a szerepre rátermettnek, kiképzettnek kell lennie, minden egyes lelkésznek. Hova tovább oda jutunk, és ez lesz szerintem a helyes is, hogy minden iskolában maga a lelkész tanitsa a vallást; más az, ha annyi osztály van, hogy külön vallástanárt vagy tanitót kell alkalmazni.

Mint vallásoktatónak elsősorban is tudnia kell tökéletesen az anyagot, amit elő kell adnia. Ez az anyag: a bibliai történetek, kis és nagy káté, egyháztörténet és egyházi ének. A katechetikai szemináriumban tehát

négy év alatt mindazon anyagot fel kellene dolgozni pedagogiai szempontból, amit később a lelkésznek az elemi iskolában elő kell adni. Amint végtelen fontos dolog, hogy a leendő lelkész a theologiai akadémián későbbi hivatása számára megtanulja a perikopákat, éppen olyan fontos, hogy a *bibliai történeteket és a kátét megtanulja könyv nélkül.* Ez annál érdekesebb és könnyebb lesz, mert hisz az elemi népiskolában mindegyik hallgató már tanulta, tehát csak érettebb ésszel való ismétlés lenne.

Szerintem tarthatatlan állapot az, hogy négy évi theologiai tanulás után kikerülhetnek ifju lelkészek, kik nem tudják a 10 parancsolatot és a hiszekegyet, nemcsak Luther magyarázatával nem, hanem még anélkül sem!

Ha a pentateuch szerzőségének kérdését érdemes hallgatóink előtt tárgyalni és sok időt ráforditani, akkor a dekalog is megérdemli, hogy azok, kik ugyszólván naponta beszélni, predikálni fognak róla behatóan foglalkozzanak vele.

Ha theologusainktól megkivántatik, hogy tisztában legyenek a Jézus feltámadásával és menybemenetelével foglalkozó tádományos elméletek és hypothesisekkel, akkor joggal meg lehet tőlük kivánni, sőt az egyház el is várja tőlük, hogy a második hitágazatot ne csak az agendából tudják keresztelések alkalmával kiolvasni, hanem szabadon is tudják ezt, mint saját szellemi tulajdonukat elmondani.

Ha diszére van hallgatóinknak, hogy az inspiratio tanának védelmezői és szószólói ezerféle nézetét tudják szép történeti sorrendben a legrégibb kortól egészen a mai korig; akkor bizonyára még jobban disziti őket ha a szent lélekről szóló bibliai verseket és a harmadik hitágazatot könyvnélkül tudják.

Ezzel csak azt akarom mondani, hogy amilyen fontos a tudományos oldal, éppen olyan fontos a gyakorlati oldal is. Azért alkalmat kell nyujtani theologusainknak, mindjárt a theol. akad.-ra való belépéstől fogva, mindaddig mig azt elhagyják, hogy azt az anyagot, amit a Händel Vilmos által legutóbb kiadott elemi népiskola vallástanitási terve tartalmaz, azt négy év alatt feldolgozzák az előadó tanár vezetése mellett. Arra is alkalmat kell nyujtani, hogy ne csak tanuljanak theologusaink a „katechetikáról", hanem, hogy maguk is katechizáljanak és hogy maguk is lássanak *igazi kitünő katechetát.*

Tudom, hogy a katechetikai szemináriumban egy-egy theologusra *egyszer* rá jut a sor, hogy elemi iskolai gyermekeket katechizáljon a gyakorlati tanár felügyélete alatt.

Hogyan lehet egy v. két katechetikai próba utján gyakorlatot szerezni a tanitásra? Hogy lehet jó katechetikai methodust elsajátitani nehány osztálytárs félszeg, drukkoló és hibákkal telt katechiatiójának végighallgatása és megkritizálása által? Szerintem ez nem lehetséges!

Sokat *hallgattunk* a theologián arról, hogyan kell katechizálni, de egy ügyes, kiváló, tapasztalt katechetát, ki gyakorlatilag bemutatta volna hogyan kell katechizálni, nem volt alkalmam látni.

Dacára, hogy ez a nagyfontosságu tárgy eddig figyelmen kivül hagyatott, az uj tanrendszer nem igyekszik rajta javitani. Se az I., se a második se a III. évfolyam nem foglalkozik katechetikai gyakorlatokkal, csak a IV. évfolyam, de ez is csak a II. semesterben.

Az uj tanrendszertől elvárjuk, hogy alaposabb katechetákat képezzen, több időt szentelvén a katechetikai szemináriumra mint eddig.

VI. Nemcsak jó katechetékat vár egyházunk a theol. akadémiáktól, hanem jó *jó homiletákat* is, hogy a „silány predikációk" elől ne kelljen a népnek szöknie; oly homiletákat vár, kik tudnak „lelkesedni és másokat is lelkesiteni"; kik ki tudják elégiteni a modern ember igényeit" (Sz. L.) Ev. Lap.

Ezen az uj tanrendszer ugy igyekszik segiteni, hogy az I. és II. évfolyam számára 4 semesteren átheti egy órát szán „szónoklás gyakorlatok"-ra és kötelezővé teszi ez által azt, mi eddig az egyes akadémiákon inkább csak a theologusok önképző körének volt a célja. A „homiletikai gyakorlatok", melyek a III. évfolyamra kötelezők, szintén a jó homileta képzését szándékozzák előmozditani. De képezhet e az uj tanrendszer oly rövid és kevés idő alatt jó homiletákat?

Igehirdető egyház vagyunk. Az ev. lelkésznek, ha valamiben, ugy az igehirdetésben kell igen képzettnek lennie. Ez képezi egyházunk erősségét. Eddig homileta képzésünk abban állott, hogy négy évi theologuskodás alatt *egy* predikációt és *egy* alkalmi beszédet készitettek a hallgatók.

Ez bizony nem nyujt elegendő alkalmat arra, hogy a hallgatók azt, amit a homiletikából tanultak, mindjárt meg is valósitsák a gyakorlatban az előadó tanár felügyelete és tanácsadása mellett. Hogy „silány predikációk" ne legyenek, több idő forditandó a homileta képzésre, mert igen jól mondja Drews „ma a legeldugottabb faluban müködő lelkésztől" is többet követelnek hivei, mint azelőtt 100 évvel. Hogy ez ugy van, bizonyitjuk mi gyakorlati lelkészek.

VII. Fontosnak tartom, mire már cikkem elején utaltam, hogy *a theologiai akadémiáról legyen átmenet a gyakorlati életbe.*

Hogy milyen legyen ez az átmenet avval a kérdéssel külföldön is, nálunk is már sokszor foglalkoztak. Legjobbnak tartom azoknak a tervét, kik a theologiai fakultás melle még egy „*Lelkészképző szeminairum*" felállitását javasolják, mert a theologiákon előadott „tudományos theologia" oly nagy terjedelmü, hogy nyolc semester alatt nem képes az „átlag ember" megszerezni azt a képzettséget, mit a későbbi praxis megkiván tőle.

Nálunk „Sz. L." az „Ev. Lap" (?) számában szintén ajánlja, hoky „több papos egyházakban *gyakorlati szemináriumok*" volnának alapitandók.

Mióta a pozsonyi egyetemmel kapcsolatban felállitandó ág. h. ev. theol. fakultás eszméje felvetődött, különböző fejtegetéseket olvashattunk. Nézetem szerint most juthatna egyetemes egyházunk abba a kellemes helyzetbe, hogy a theol. akadémiról a gyakorlati átmenetet minden nehézség nélkül megvalósitsa „*Lelkészképző szemináriumok*" felállitása által. Ez elől többé kitérnünk nem lehet, ha lépést akarunk tartani az idővel!

Eddigi átmenet az akadémiáról az életbe, a „legatio" és a „segédlelkészkedés" ideje lett volna. De megvalósitotta s megvalósitja-e? A „legatio" privát vállalkozás. Aki nyári szünidejében, v. nagy ünnepek alkalmával érez kedvet és bátorságot, az itt-ott vállalkozik egy vagy több predikáció elmondására, de akárhány ifju kerül ki a theologiáról, ki nyilvános gyülekezet előtt még egyetlen egyszer sem predikált. A segédlelkészkedésre meg a lelkész hiány miatt nem jut idő; legtöbben egy-két havi segédlelkészkedés után már állásnoz jutnak; s igy megint nincs átmenet, vagy ha van is, az rövid.

Az eddigi fejtegetések után azt állitom, hogy ha theologiai hallgatóinkat gyakorlatiasabban akarjuk nevelni, mint a hogy a mult évi bányakerületi közgyülés is egyhangulag kivánta azt, ugy szükségünk van a theol. akadémián kivül egy *Lelkészképző szeminariumra.*

Volna meg egy masik módja is annak, hogy alapos gyakorlathoz jussanak theologusaink addig is, mig „Lelkész képző szeminarium" nincsen, ez ugy volna lehetséges, ha a *theol. akad tanári kara és ifjusága egy rendes egyházközséget alkotnának.*

Ennek az egyházközségnek lelkésze a gyakorlati tanár, tagjai pedig a theologusok lennének. Ebben a kis egyházközségben, minden ugy történne, mint egy tényleges gyülekezetben. Tartatnának rendes és alkalmi istentiszteletek, hol különösen a IV. éves hallgatók fungálnának; végeztetnének mindenféle functiók; tartatnának presbyteriális és közgyülések, mikről jegyzőkönyv volna készitendő. Rendes anyakönyvek vezettetnének (Erre az anyagot: születési, halálozási, esketési adatokat a helyi lelkészektől lehet beszerezni.) Anyakönyvi kivonatok volnának kiadandók mindenféle ügyben. Tartatnának iskolaszéki gyülések stb. Ezen az egyházközségen belül a fiatal theologus gyakorolhatna már mindent, amit később, mint felelős lelkésznek gyakorolnia és tudnia kell.

Ilyenféle célt akar az uj tanrendszer is szolgálni, mikor felöleli „a lelkészi iroda vezetését." „Egyházi közigazgatazt" „Népiskolai tanügyet."

Ha a theologus négy éven át ugy lenne kezelve, mint az egyházközségnek aktiv tagja, mindazon jogok és kötelességekkel felruházva, melyekkel az egyháztagok birnak; szóval ha egy tényleges egyházközségen belül tanul elméletet és gyakorlatot, ezáltal oly tájékozottságra tenne szert már jó előre, hogy hivatalba lépve, egykönnyen nem jönne zavarba.

Hogy helyes gyakorlati utra terelnők ily módon theologusaink nevelését, az bizonyos. Hogy ha egy gyülekezet tagjaiként nevelnék őket, ez megfelel a helyes pedagogiai elvnek is. Ennek igazolására hivatkozom a „*Reform iskolákra.*"

Dr. Weszely Ö. „A modern pedagogia utjain" cimü könyvében bőven leirja milyenek ezen iskolák; e sorokban csak főbb jellemvonásukra akarok rámutatni. A reform iskola nem elégszik meg avval, hogy a tanárok leolvassák a pensumot az órarendben megszabott órában, hanem mindig együtt van tanár és tanitvány, azért nem pusztán oiskiák, hanem *nevelő intézetek.* Stráner is óhajtja az ev. Őrálló 1912. 23. sz. A többi iskolában *a* tanitás a fődolog, itt az csak egyik tényező a növendék egész egyéniségének fejlesztésében. A tanulók és tanárok itt együtt élnek oly módon, mint egy község polgárai, vagy mint az állam polgárai. Az állam feje az igazgató, miniszterei és hivatalnokai a tanárok s népe a tanulók. A tanulás *gyakorlati* teendők keresztülvitelével áll kapcsolatban; a kert, a rét, burgonyaföld, az épitkezések, az asztalos mühely mind munkát adnak. A *tanár csak tanácsadó,* kihez a tanuló bizalommal fordul, mint idősebbhez és tapasztaltabbhoz. Programmjába felveszi *mindazt, amit ma a művelt ifjutól követelnek;* de nem ad bizonyitványokat, „hivatalokba szóló vagy egyéb kedvezményekre jogositó belépőjegyeket." Célja az ember testi és szellemi képességeit arra a fokra emelni, hogy az élet minden körülményei közt *megtudjon az ifju állni,* legyen *kezdeményező képessége, tudása, tettereje. Ez az iskola nem az elmélkedés és szó iskolája, ez a cselekvés iskolája!*

Meggyőződésem, hogy ezeké a reform iskoláké a jövő, mert a gyakorlatba visznek át mindent amit elméletileg tanultak, elmélkedés mellett ott a cselekvés.

Ha tehát a mindjobban szaporodó reformiskoláknál kitünően bevált és a növendékek nevelésére igen jó hatással van az, hogy egy községet vagy államot képeznek, éppen olyan kitünő nevelő és *az életre előkészitő hatással* volna theologusainkra, ha már a theologián egy egyházközség jellegével biró közösségben állnának, élnének, hol különféle kötelességek és jogok volnának gyakorolhatók.

Ha ily módon reformálnók az uj tantervet, akkor ezzel is bizonyságot tennénk arról, hogy a „tudomány" mellé „alapos gyakorlati előkészültséget" is adunk.

VIII. Fontosnak tartom, hogy a *hivatalban levő lelkészek számára szünidei tanfolyamot létesitsünk!*

Ez ugyan nem tartozik a theol. tanrendszerhez, de időszerűnek tartom ezt az eszmét felujitani, mert nem uj eszme, nem is ismeretlen, csak nem törődünk vele. „Sz. L." az „Ev. Lap"-ban igen nagy jelentőségü szavakat ir, mikor azt irja: „Nagyobb sulyt kellene helyezni arra, hogy a lelkészek később is tudomást szerezhessenek a theol. tudomány haladásáról s a theológiával való kontaktusukat végkép el ne veszitsék."

A theol. tudomány mindig tágabb lesz. A theol. akadémiáról kikerülve az életbe — bizony a legkevesebb lelkész ér rá magát tudományosan továbbképezni, nem tudja a rengeteg számban megjelenő uj theol. könyvet megvenni s a drága szaklapokat járatni, amikor azok legtöbbje nem is magyar, hanem német. Egyrészt a megélhetési gondok, másrészt a mindennapi kötelességek akadályozzák a lelkészt abban, hogy lépést haladjon a theol. tudomány fejlődésével s igy mi sem természetesebb, hogy egész életükön át a theol. akadémiákon szerzett „tudomány morzsáival" kell táplálkozniok, ahelyett, hogy a fejlődő theol. tudománynyal folytonos kontaktusban volnának.

Pedig ma, mikor az elmult nap alig ismer a következő napra, ma igazán életszükség hogy az evang. lelkész látköre is táguljon és keze rajta legyen kora pezsgő életének üterén és érezze a körülötte folyó nagy társadalmi és valláserkölcsi változásokat. Ha ma gyorstüzelőkkel mennek harcba, az evang. lelkész nem mehet parittyával vagy faltörő kosokkal.

Ha nem akarunk mérföldekkel a theol. tudomány mögött elmaradni, akkor nekünk hivatalban levő, de még ezentul is tanulni, kutatni, haladni vágyó lelkészeknek szünidei tanfolyam létesitését kell követelnünk. Nyáron át üresen állanak theol. akadémiáink és theol. otthonaink, hely ott volna. Vonuljunk be! Előadók és hallgatók akadnának.

*

Ezekben vázoltam azt, amit a gyakorlati lelkész szeretne az uj theol. tanrendszertől megvalósitva látni. Nem egyedül a magam, hanem sok-sok lelkésztársam óhaját és nézetét vetettem papirra. Meggyőződésem az, ha a tudományos szempont nem lesz domináló, de mindazonáltal kellőképpen méltányolt kisegitője az intenziv gyakorlati szempontnak; ha a mult mellett a jelent, a holtak mellett az élőket; az elmélet mellett a gyakorlatot, tartjuk szem előtt és leendő lelkészeinket nemcsak tanitjuk, hanem neveljük is a gyakorlati életre, mint ezt a reform. iskolák teszik, akkor az evang. lelkész mindenütt, mindenkor megállja és megvédi Sion falait.

*

Bizonyára a legnagyobb fontossággal bir s egyházunk jövőjére szinte létkérdés jövő papi nemzedékünk nevelése. Mielőtt még ez ügyben döntő lépés történhetne, kérjük az illető tényezőket, hogy az elmondottakat figyelembe venni sziveskedjenek; de kérjük más e kérdéssel behatóan foglalkozó lelkésztestvéreinket is, hogy e kérdéshez hozzá szólni kegyeskedjenek. *Szerk.*

Kongruás lelkésztársak s a közegyház vezetőinek figyelmébe.

Alulirott abban a kiváló szerencsében részesültem, hogy a jelenlegi kultuszminiszterium egy napon elrendelte az 1898. évi kongruabevallás felülvizsgálását, mivel a miniszteri kiküldött első nyilatkozata szerint kételyek támadtak a bevallás adatainak megbizhatósága tekintetében. Mondom, első nyilatkozata szerint, mert következett egy másik is, mely megint más indokot hozott fel, nem kevésbbé érdekeset. Az először mondott indok csak takaróul használtatott a tulajdonképeni rejtegetett inditó okra. Tehát egy szép napon a felülvizsgálat megtörtént. Csak mellékesen érintem, hogy én a felülvizsgálat napjáról előlegesen értesitve nem is voltam, csak ugy hivtak meg az eljárt urak a kisbiró által a község házára, mely eljárást csak az igazi másik indok magyarázza meg. Ezt még csekélységnek tekintem a többihez képest.

A felülvizsgálat alapján aztán a min. rendelet jövőre nézve leszállitotta kongruámat 81·88 kor. val nem azért, mintha az eredeti bevallás nem lett volna reális, hanem mert az uj rendelet eltekint attól a méltányosságtól, amelyet annak idején a miniszterium alkalmazott egy-némely dologban igy p. o. a termények értékesitésével, fuvarköltségek tekintetbe vétele dolgában, amit a mostani miniszterium is meghagyott volna, ha az e fentebb érintett ok nem szerepel.

De nemcsak hogy jövőre nézve leszállitotta kongruámat, hanem a multra nézve 644·40 K-t vissza akar térittetni velem, mint a 8 éven keresztül »tulélvezett« 81 K nak nyolcszorosát.

Felszólalásomban, amit felterjeszteni kivánok, apellálok a jogos méltányosságra, melyet az előbbeni miniszterium alkalmazott s melynek kisebb mértéke mellett is az évi kongruám le nem szállitható az osztó igazság megsértése nélkül. Ami pedig a visszatéritést illeti, csekély 644 K, az nem csak méltánytalan, de jogtalan is. Miután elődömnél s annál kevésbbé nálam a bevallásnál a roszhiszemüségről nem lehet szó, méltányosan, sőt jogosan lehet-e utólagosan visszatéritésre itélni engem, még az esetben is, ha tényleg tulélveztem volna valamit, midőn tudatos miniszteri jóváhagyással élvezte azt elődöm s élveztem én is 8 éven át. Hát ha csak 15—20 év mulva történik a felfedezés, hogy az ozdíni lelkész tényleg valamit tulélvez, akkor is bünhődnie kell 15—20.-ros összeg megtéritésével, mert jóhiszemüleg élvezte azt a kongruát s mert az akkori miniszterium igy állapitotta meg?

Kongruás testvérek! Tanácslom nektek, hogy jóeleve vizsgáljátok meg vagy vizsgáltassátok meg a miniszter urral, hogy nem-e élveztek egy pár koronával többet tudtokon kivül, jóhiszemüleg, nehogy esetleg 15—20 év mulva már tekintélyes összeget kelljen visszafizetnetek, főkép ha nem jó lábon álltok a jegyzővel, főszolgabiróval s több efféle hatalmassággal. Hogy mért, majd alább megtudjátok.

De nem-e borzasztó s megtorlandó, hogy te, vagy ő, vagy más 80 K-val többet élvez a mai mesésen olcsó világban, mint a rideg betü szerint dukálna neki? Nem-e vakmerőség azt felvenni, az államot megkárositani, mig ő gazdagszik s midőn anélkül is busas javadalmazása van? Az egyház sem emelheti lelkészének fizetését anélkül, hogy az állam keze rögtön el ne vegye a kongruából azt az összeget. A tanitó az egészen más! Annak az iskolafentartó jószántából emelheti a fizetését tetszés szerint, a fizetéskiegészitése mindenkor megmarad.

De jó lesz megállapitani, hogy mily hamis megvilágitásba van helyezve egész kongrua ügyünk s hogy mily hamis felfogással igyekeznek kongruafelemelés iránti igényünket elütni. Azt mondja a miniszterium Tisza Istvánnal — vagy megforditva —, a kongruások tényleg nem 1600 koronát élveznek, hanem jóval többet, eltekintve a törvény-nyujtotta kedvezményektől is, mert hisz a bevallásnál a minimális árak szolgáltak a termények értékének a megállapitásánál s az uj árak tekintetbe vétele mellett sokan elesnének a kongruától, másoknak 100—200—300 K-val kellene leszállitani a kongruát, ha mereven ragaszkodnának az 1600 K. számbeli minimumhoz. A miniszterium ezt nem akarja. A ministerium kegye. Ám nézzünk szemébe a ministerium ezen jóindulatának s ama felfogásának, a mely elzárkozik a minimum felemelésétől. Csak nem gondolják ott fenn a gazdagok, hogy szorosan vett 1600 K-val meg lehessen élni a mai időben családos, akadémiát végzett embereknek? Nem, ezt nem lehet feltételezni rólok, midőn látjuk, mint igyekeznek eleget tenni az állami tisztviselők a lelkészekénél magasabb igényeinek, midőn nem csak emelik a fizetést, hanem családi, drágasági pótlékot is adnak nekik. A miniszterium maga is érzi, tudja, hogy az a számszerinti többlet, amit egyes kongruások élveznek a betűszerinti 1600 K-nál följebb, nem többlet. Legkevésbbé sem az, ha tekintetbe vesszük a kongrua megkezdésekor fennállott gazdasági viszonyokat s a jelenlegieket. Hogy midőn 13 évvel ezelőtt 1600 K. mondjuk kielégitő minimum volt, beszámitva a kedvezményeket is, most a kétszerese sem haladja meg az akkori értéket, nem volna tulzott, nem volna kongrua törvényellenes, midőn circa 100%-al drágább az élet.

A kongruaügynek ez az igazi képe! A többi mesterkedés, megtévesztés.

Ebből a nézőpontból kifolyólag a mi már most az én szerény állitólag „tulélvezett" — borzasztóan tulélvezett — 81 K-mnak 8-szorosan megdagadt összegét, illetve megtéritését illetí, ezen intézkedés valóban nem csakk nem méltányos, de a kongruatörvény igaz intentiója ellen való, mely megélhetési minimumot akart biztositani s egyenesen szembehelyezkedik a mai idők fizetésjavitó, helyi, drágasági, családi pótlék iránti jogos igényeivel.

Ezek után átmegyek a dolog nyitjára, arra a 2. indokra: mért részesültem épen én a kongrua felülvizsgálásában s mért kell nekem bünhődnöm. S erről soha sem vettem volna tudomást, ha a véletlen nem játszik kezemre. U. i. az eljárt min. tisztviselő meggondolatlanul egy barátom, egy tanitó előtt kipattantotta a titkot, hogy t. i. az ozdini lelkész nagy pánszláv s ebből kifolyólag történt a többi. Midőn ezt az illető igazgató tanitó becsületesen tudtomra adta, én rögtön még pedig a főesperes ur utján ennek hivat. nyilatkozatával együtt levelet intéztem az illető tisztviselőhöz, honnét, kitől jött az információ, melyet én galád megrágalmazásnak

nyilvánitok? A választ 4 hétig nem tudván bevárni, személyesen mentem fel s megtudtam, hogy a főispán informálta ugy a minisztériumot. A főispánt pedig a főszolgabiró ugrasztotta bele. Különben is, mondja az illető tisztviselő, csak egy év mulva tesz a miniszter ur lépéseket a visszatérités iránt, ha a főispán ur jelentése ismét kedvezőtlen volna, hogy az egyházi hatóság információját nem tekinthetik irányadónak e dologban, u. i. a nógrádi esperesség elnökségének tanuskodása nem megbizható.

Tehát, Kongruás-Társaim ti nem is tudjátok, mikor csap le fejetekre a Damoklesz kardja. Ha nem viselkedtek szépen, mertek tótul prédikálni, tótul beszélni hiveitekkel, tót iratot olvasni még ha kritikailag is, csupán figyelemmel kisérés céljából, — s e mellett még ellenzékire szavaztok, vagy a jegyző, főszolgabiró, főispán cirkulusait zavarjátok, nekik valamivel kellemetlenkedtek, — pedig esetleg muszáj, kötelesség — ugy jaj nektek! A miniszteriumba utat talál minden főispáni besugás, információ, ahol aztán nem törődnek az igazsággal, hanem a törvényesség örve alatt kitekerik a nyakad, szabályszerint szivedbe kést mártanak; t. i. szükölködő családodat még nagyobb szükségbe döntik. S te azt sem tudod, hogy honnan, mért ütött beléd a villám, hiszen derült idő van, öntudatod tiszta, csak érzed a levegő feszültségét.

Én érzem, hogy ez az ügy nem csak az én ügyem, hanem mindnyájunké, az egész egyházé, azért emeltem fel szavamat, hogy meghalljátok lelkész-testvéreim, s meghallják az egyház vezetői.

Én fogom tudni megreparálni az én sérelmemet, az erkölcsit értem, az anyagit aligha fog sikerülni teljesen, ha csak az egyház befolyásos egyéniségei nem karolják fel az ozdini lelkész ügyét.

S meg kell szabaditani a lelkészt e nyomasztó tudattól, hogy ő főszolgabiró, főispán szeszélyétől függjön. Ám tegyék az alapos információt nyiltan s ott, ahol arra van elég ok. Hogy a midőn valakinek hazafias érzülete tekintetében kimondják ott fenn az utolsó szót, ugy az visszavonhatlanul van kimondva s nem kompromittálják a miniszteriumot, melynek a méltóságával ismét nem fér meg, hogy minden aljas besugás hitelre talál ott.

Én egészen függetlenül a méltóságos főispán ur későbbi információjától, a melytől függővé tétetett a min. rendelet teljes végrehajtása, s a mely amennyire lealázó rám nézve, annyira sérelmes egyházi hatóságainkra, s egyházi alkotmányunkra nézve, keresem az én igazságom megállapitását.

Balczo Lajos
ozdini lelkész

A Luther-Társaság közgyülése.

Irodalmi egyesületünk, a Luther-Társaság ez évi rendes közgyülését *Lőcsén*, a Szepességnek eme minden szépért lelkesedő városában tartotta meg, a hol evang. egyházunk is elsőranguan virul és fejlődik. Okt. 12-én a délutáni vonatnál várta a város, a megye és az egyház nagyszámu küldöttsége a kis számban megjelent vendégeket és elnökséget. Bizony-bizony kis számban voltunk ott jelen. A hivatalos vezető férfiakon kivül — eltekintve a Szepesség lelkészeitő és tanáraitól — annyian sem voltunk, hogy a két kéz minden újára jutott volna legalább egy. Bár ez a szomoru tény azt látszik támogatni, hogy a Luther Társasági gyülést és a gyámintézeti közgyülést kár volt egymástól élválasztani, a minek Paulik János hangot is adott inditványozva a a kettőnek ujból való egyszerre tartását, még is tekintve azt, hogy ha kevesebben is, évenként két izben, ket helyen adunk élejtelt magunkról s rendezünk belmisszióiói fényes estélyeket, tehát tanubizonyságot teszünk két helyen is életképességünkről, evangelikus létünkről, munkálkodásunkról; és tekintve azt is, hogy minden kapkodás nélkül tudja dolgait elvégezni, megbeszélni ugy az egyik, mint a másik, helyesebbnek látszik az ez évi gyakortatnak a fentartása. Az irodalmi szákbizottság például d. u. 4 órától 6-ig ülésezett s tárgyalta meg a közgyülés elé terjesztendő javaslatokat, az előbbi években alig lehetett az idő rövidsége miatt eme bizottságot összehozni. Az igazgató választmány ülése is jó hosszu időt vett idénybe, hogy az ügyek és javaslatok kellő komoly előkészités után és minden oldalról megvilágitva jöhessenek a plénum elé. Nagy és fontos kérdésekről és nagy anyagi áldozatot igénylő munkák kiadásáról kellett a közgyülésnek dönteni. Akár a társaság uj lapját az „Ösvény"-t tekintjük, mely *Kovács* Sándor szerkesztésében negyedévenként fog megjelenni s a müveltebb elem lelki szükségletét s igényeit kivánja kielégiteni, akár a már alig várt s *Paulik* János szerkesztésében megjelenő „Posztillát," akár Luther müveinek folytatását és befejezését, a melyre szintént 400 előfizető vár már egy néhány év óta; avagy akár a társaság felette szükséges s egyházunk nagy érdekeit szolgáló vállalatait vesszük figyelembe: a tankönv vállalatot és főleg az iskolai könyvtár vállalatot; mind azt bizonyitják, hogy a társaság a legnagyobb erőfeszitessel igyekszik eleget tenni kitüzött feladatainak s óhajt a kor fegyvereivel, a nyomtatott betüvel tovább is s annál hathatósabban részt venni abban a harcban, a melyet egyházunknak a két szélső ellenségével: a hitetlensséggel és lelkisötétséggel (atheismus és clerikalismus) meg kell vivnia. Csak önmagairánti elmulaszthatatlan kötelezettséget teljesit az egyetemes egyház és annak minden egyes tagja, ha a Luther-Társaság támogatására teljes erejével, őszinte igyekezettel siet.

Mély hatást tett az evangelikus templomot zsufolásig megtöltő s vallásküIömbség nélkül megjelenő lőcsei közönségre és a vendégekre a **Luther-estély** mely 6 órakor lett megtartva. A lőcsei vegyeskar gyönyörüen előadott énekszámai, dr. Piskóthy Ferenc ur és Páter Kálmánné urnő preciz szóló éneke, Mayer Endre tartalmas felolvasása: „Ki volt Jézus?" és Hajdu Árpád theológus érzéssel elmondott szavalata tették az estélyt vonzóvá, szépé és meghatóvá.

Másnap, okt. 13-án az **istenitiszteleten** *Veres* József, a társaság alelnöke tartotta az egyházi beszédet — Luk. 17, 20—21 alapján — A beszéddel magával ragadta a kiváló, első rangu szónok a hallgató közönség szivét. Tér szüke miatt beszédjét nem közölhetjük le, de meg fog jelenni az „Ösvény" első számában s már most felhivjuk reá olvasóink szives figyelmét. Varga Imre poprádi lelkész és Kübecher Albert főesperes oltári szolgálatot végeztek, a vegyeskar pedig ujból gyönyörködtette a közönséget szép énekével.

Délelőtt 11 órakor *Osztrolucsky Miklós*, a társaság elnöke igen tartalmas, gondolatokban gazdag beszéddel nyitotta meg a *közgyülést*. Ezen érdekes beszéd is meg fog jelenni az „Ösvény" első számában. A közgyülés a következő határozatokat hozta. A társaság uj lapja az „Ősvény" Kovács Sándor szerkesztésével okt. 31-én megindul s azt minden tag fogja kapni, előfizetési ára nem tagoknak 4 kor. lesz. A társaság által felállitandó

iskolai ifjusági könyvtár — typusok kötelező beszerzése tárgyában — tekintve, hogy ezt csak a bányai egyházkerület rendelte el minden iskolára vonatkozólag — a többi három kerület ujból meg lesz keresve. A Lampel cég által kiadott könyvtár typusok inkább katholikus szellemüek, mig a Hegedüs cég által kiadottak erősen református izüek. Szükséges tehát hogy a mi iskoláink jó evangelikus szellemü könyvekkel legyenek ellátva. A könyvtári typusok *birálatát* a társaság reábizta a kerületek által e célból kijelölt birálókra és az irodalmi szakválasztmányra. A tagoknak 147-tel való gyarapodását a közgyülés örvendetesen, a taghátrálékok szaporodását pedig fájdalmasan vette tudomásul s kimondta, hogy a tagoknak a tagdij könnyebb beküldése céljából cheque lapot fog küldeni. A jelentésben közölt számadások és a jövő évi költségvetés el lett fogadva. A jövő évi munkaprogramm tárgyalásánál kimondatott, hogy a Luther müveinek VI kötete, valamint a „Postilla" ki fog adatni s a mennyiben ezeknek kiadási költsége a jövedelemből és az előfizetésekből ki nem telnék, a hiányzó összeg a tőkéből előlegeztessék.

Kiadatik továbbá tagilletményül Hajtsnak egy forditása: „Krisztus a modern életben;" Hornyánszkynak „Képek a szentföldről;" Payrnak „A reformáczió hatása hazánkra" és három nép irat Végül kisérlet képen 1000 kor. előirányzatt l kifogadni „Isten igéje" cimen Masznyik Endre által szerkesztendő népies magyarázatos uj testamentumot, képekkel, énekekkel és imádságokkal házi istentiszteletekre szánva. Ehhez hasonló kis füzetek a külföldön igen jó szolgálatot tettek az ev. öntudat és buzgóság ébresztésére.

A „Postilla" birálók közzé Masznyik Gyula, Schmidt K. Jenő és Draskóczy Lajos küldettek ki. Ezeknek letárgyalása után Osztrolucsky elnök köszönetét ejezte ki Lőcse városának és az egyháznak a szives vendégszeretetért s a közgyülést berekesztette.

Vajha evangelikus egyházunk minden lelkésze s minden vezető tagja a Luther-Tátsaság határozatait oly egyházszerető szivvel fogadná, mint a milyennel azok meghozva lettek s felhasználná a Luther-Társaságot, mint szent eszközt a még szentebb célok elérésére: egyházunk belső felvirágoztatására, a buzgóság s evangeliumi hithüség felébresztésére.

N.—

Külföld.

Az „Evang. Bund" jubiláris közgyülése Saarbrückenben.

A 485753 tagot, tehát közel félmillió tagot számláló Evang. Bund 40 főegyletével és 3209 fiókegyesülettel f. é. október 4-től 7-ig tartotta 25-ik évi rendes közgyülését. Sajtókiadványaival s lapjaival a protestáns egyházaknak megfizetetlen szolgálatot tesz; az osztrák Rómaellenes mozgalmat anyagilag hathatósan támogatja; hitvédő és hitvalló feladatokat teljesit s a reformátió 400 éves évfordulójára nagyobb alapitványt gyüjt. A f. évi jubiláris közgyülés állást foglalt a jezsuitatörvény tervezett módositása s a jezsuitarend beözönlése ellen. Nem akarják, hogy a középkori intézmények visszaállitassanak; de azért nem céljuk a r. kath. egyház élete ellen törni, mint azt egyesek gondolják; de főcéljuk a hit és tudomány szabadságát biztositani. Ennek a gondolatnak adott kifetezést Lic. Everling torgaui tanár az ő előadásában és Lessel elnök Kóburgból.

Hasonló előadast tartott a Rajnavidéki elnök Kremers lelkész »A tudomány szabadsága" c. a., ki a *Meyer*-féle alap részére tekintélyes összeget nyujtott át. Ezen alap most 30,000 márkára emelkedett. Az istentiszteletek, népgyülések s előadások több ezerre rugó hallgatóság jelenlétében tartottak.

Igen impozáns volt október 6-án az Ehrentalba való felvonulás, melyen 12000 résztvevő vonult fel 98 csoportban, zászlókkal, zenekarokkal és jelvényekkel. S a felvonulás céljánál, a Spicher mellett elesett hősök sirjánál mintegy 20,000-nyi közönség várakozott. Az ünnepi szónok Fikenscher Nürnbergből szép szavak kiséretében babérkoszorut helyezett az Evang. Bund nevében a hősök sirjára. Innen az ünnepiő közönség ismét visszatért 6 kilométernyi kiterjedésben Saarbrückenbe, a hol 5 nagy teremben külön két-két szónok előadást tartott mintegy 15,000-nyi hallgatóság jelenlétében ezen két tárgyról: Az »Evang. Bund nevelő hatása a protestáns öntudatra» és Az „Evang. Bund nevelő hatása a német hüségre!" Október hó 7-én az ünnepély 4-ik napján a résztvevők Metz városába rándultak ki, a honnét Gravelotte-t tekintették meg. A vadászemléknél nagy hatással Dr. Hermens egyháztanácsos beszélt. Egy diszkö gyüléssel Metzben véget értek az Evang. Bund jubiláris ünnepélyei.

K. A.

BELÉLET.

Kath. püspöki illoyalitás.

El voltunk ragadtatva a kath. egyház két oszlopos tagjának azon szereplésétől, melyben a legutóbbi dunántuli egyházkerület felügyelő avató ünnepélyén bemutatkoztak Egy cimzetes püspök és egy kanonok egy igazi püspöknek, a győri főpásztornak a képviseletében ez ünnepély alkalmából oly nyilatkozatokat tettek, a melyekből az evang. és kath. egyház testvéries együttmüködésére nézve egy uj korszak hajnalhasadását kellett, vagy lehetett következtetni. Azt mondották ugyanis, hogy ők a közös ellenséggel szemben az evang. egyházban „testvért" látnak s a veszedelmes irányzatok leküzdésében velük „testvéri" egyetértésben akarnak harcolni. Ily értelemben üdvözölték az ujonnan megválasztott egyházkerületi felügyelőt, Berzsenyi Jenő dr.-t, püspökük képviseletében. Sajnos, hogy a szavak igen gyakran szép köntösben jelennek meg, de maga az élet pőrére vetköztet mindent. Conkrét esetek defraudálják a csillogó nyilatkozatokat.

Ugyan nem a fenti urakról akarunk szólni, hanem egy más kath. püspöknek egy hivatalos intézkedéséről, a melyet illoyalitásánál, testvérietlenségénél és méltánytalanságánál fogva szóvá akarunk tenni, hogy evang. közönségünk ismerje meg a gondolkodást, a szellemet, a rugókat, az intézkedést, a melyet egyes „főpapok" — a testvéries együttmüködés és felekezeti béke dicsőségére tesznek.

Tekintettel arra, hogy az alább tárgyalandó kérdésben egyszer már világosságot kell teremteni, ily ügyekben nekünk is a döntő lépést megtenni, az esetet részletesebben ismertetjük:

A nógrádi egyhámegyéhez tartozó Egyházasdengeleg anyaegyház filiájában *Erdőtarcsán* csakis róm. kath. iskola van, azonban ugy az iskolaépület felépítésehez, valamint a fenntartásához, de sőt a tanitói fizetés egyes tételeinek kiegyenlitéséhez felhasználják — a községi 5%-os iskolai pótadót.

Az erdőtarcsai körjegyző hivatalos jelentése szerint ez a hozzájárulás a következő: A most épült 5000 kor tanitói lakás az 5%-os iskolai pótadóból fedez etik.

Iskolafütésre 100 korona, kántortanitó és plébános munkaváltsága 278 korona, iskolai szolga bére 50 kor. tanitónő fizetése 100 korona, lakbére 100 kor. mind a községi pótadoból fedeztetik, a melyhez vallás felekezeti külömbség nélkül hozzájárulnak a község lakosai.

Az evang. és kath. hivek számaránya 2: 11 a kath. javára. Az illetékes dengelegi lelkész azon kérelemmel fordult a kash. iskolaszék elnökéhez, a kallói plébanoshoz, hogy az ottani evang. gyermekek hitoktatására engedtessék át egy tanterem az iskolában. Azonban levelét válaszra sem méltatták. Fordult jogorvoslás végett a kir. tanfelügyelőhöz, s onnan — bár az ügy iránt némi jóakaratot tanusitottak — csak a plépános válaszáról értesült, mely szerint ő a tantermet át nem engedi, s egyuttal hijelenti hogy a népisolai törvények támpontot nem nyujtanak arra nézve, hogy felekezeti hatóság kényszerithető lenne az állami hatóságok által arra, hogy iskoláját átengedje más felekezet céljaira. Igy fordult a lelkész a püspöki hivatal révén a Cultusministerhez s a püspöki hivatal hivatkozva az 1868 évi 53 t.-c. 15 és 57 §§-aira, s régibb kormányrendeletekre, melyek szerint a hittannak azon iskola helyiségében kell történnie, a hol a növendékek a többi tantárgyakat tanulják., — hivatkozott továbbá arra a loyalitásra, melynélfogva az evang. tanintézetekben a kath. hitoktatók részére mindenütt nyitva áll egy terem a hitoktatásra , — a felekezeti béke kockáztatása feletti aggályait kifejezve, nézte a Ministeriumot hogy saját hatáskörében rendelje el az erdőtarcsai iskola egyik termének az evang. hitoktatás céljaira való átengedését.

Megjött a Ministertől is a válasz, a ki sajnálattal értesitette a püspöki hivatalt, hogy neki a népiskolai törvények jogalapot nem nyujtanak arra, hogy egyik felekezet hatóságát kényszeritsék arra, hogy a másik felekezetnek termet a hitoktatás céljaira átengedjen, — de a felekezeti béke megóvása céljából, melyhez — ugymond, nagy nemzeti érdek füződik, átiratot intéz az illetékes váczi kath. püspökhöz, hogy intézkedjék ő a terem átengedése ügyében.

Megjött a püspöki válasz is, mely a kérelmet kereken megtagadta!

A váczi püspöknek eme döntésére rásüthetjük az illoyalitás, a testvérietlenség a méltánytalanság bélyegét. Mert tudvalevő dolog, hogy evang tanintézeteinken *mindenütt* nyitva áll az iskolánk a kath hitoktatás teljeljesitésére, mert mi igazi evangeliumi alapon állunk is a testvéri szeretetet *nemcsak szóban*, de *tettekben is igazoljuk*. A püspöknek meg kellett volna engedni az evang. hitoktatást minden körülmények között még akkor is, ha nem nézi az evang. egyház tesvéries eljárását, akkor is, ha az erdőtarcsai iskola tisztán a kath. egyhaz által fentartott iskola volna, ámde a mi loyalitásunkat igy fizetni, egy oly iskolában, a mely tulajdonképen csak *névleg* katholikus s *tényleg* pedig *„községi“* iskola, nagy illoyalitás. Helytelenitenünk kell a Minisztériumnak az álláspontját is, a mely ily kérdésekben vagy nem mer, vagy nem akar a katholikus püspöki hatalommal szembe szálni. Pedig ez az álláspontja az 1868 évi 53 t.-c. megfelelő §§-aival és egyéb saját rendeleteivel hozza ellentétbe.

Mi fájó szivvel könyveljük el ezt a kath. pispöki illoyalitást, s feltétlenül megérleli bennünk is azt a gondolatot, hogy iskoláinkkal mi is csináljunk e tekintetben rendet s ha bennünket kizárnak magasztos hivatásunk teljesitésében tantermeikből, tegyük meg mi is. Vannak esetek, a hol prot. főgimn.-ban nemcsak teljesen akadályok nélkül folytatja a kath. hitoktató a hitoktatást, hanem megalakitotta még a „Mária kongregátiót“ is, mi pepig számtalan helyen és esetben be sem bocsájtattunk intézeteikbe. Nyitra városában a sok kath. tanterem mellett az evang. hitoktatás az ottani zsidó iskola egyik termében folyik a mi kahtholikussal való testvéri szeretetünk és a kath. loyalitás dicsőségére.

Az erdőtarcsai ügy most mint sérelem a közelgő egyet. gyülés elé kerül.

Nem akarunk az egyet. gyülés határozatának praejudikálni, de hisszük, hogy megtalálja a módot a dolog orvoslására, vagy kimondja — hogy mi is szüntessük be eddigi gyakorlatunkat s ne engedjük a kath. hitoktatás részére evang. intézeteink termeit, mert igy ez csunya meggyalázása az evangeliomnak, lenézése az evang. lelkész munkájának s a legnagyobb illoyalitás; mely felső fokon a váczi püspük „főpásztori“ szivében vert mély gyökeret.

Esküvő. Szept. 25-én tartotta a balassagyarmati evang templomban esküvőjét *Kardos* Béla nagykürtösi evang. lelkész *Paksy* Hortenziával, Paksy Péter palásti körjegyző leányával. Az ifju párt a vőlegény bátyja: Kardos Gyula kerületi missiói lelkész áldotta meg. Isten áldása legyen e frigyen.

Püspöki konferencia. Püspökeink őszi értekezletüket f. hó 15-én Budapesten tartották báró Prónay egyetemes felügyelő részvételével. Az értekezlet az uj agenda szerkesztésének előmunkálatain kivül főként azon hirlapi közléssel foglalkozott, hogy az 1913-ra előirányzott 400.000 koronányi államsegély emelkedés a költségvetésben csak a református egyház javára van tervbe véve. Az ezen körülmény felett közegyházunkban tapasztalható nyugtalanságtól vezettetve a püspöki kar testületileg jelent meg a vk. miniszternél és Balogh államtitkárnál felvilágositás és megnyugtató kijelentés szerzése végett. Mindkét oldalról azzal a megnyugtatással találkozott a püspöki kar, hogy a mennyiben számszerüleg indokolva lesz az evangelikus egyháznak az adócsökkenés szempontjából való igénye, a kormány nem fog elzárkózni annak teljesitése elől. Éppen ezért a püspöki kar még az nap este megállapitotta azon felterjesztés szövegét, a melyet e tárgyban a miniszteriumhoz fog intézni. Üdvözöljük a püspöki kart ezen férfias és már régen szükségessé vált fellépéséért. Foglalgozott még a püspöki kar a kormány által véleményezés végett leküldött uj tanitói hivány mintával, a melyre nézve az a vélemény alakult ki, hogy az eddig használatban volt minták azt feleslegessé teszik. Megkaptuk ezt a miniszterileg kibocsátott mintát mi is és azt oly bürokratikus szempontok szerint megszerkesztett száraz, agyonrubrikázott munkálatnak tartjuk, hogy nézetünk szerint inkább fizetési kimutatásnak, mint az egyházunkban bensőségesebb jellegü vocátor hagyományos fogalmának felel meg. Az árát is jó magasra óhajtják megszabni *csak* 1 kor. 20 fillérért akarnak 3 darabot adni belőle. Ujabb felesleges kiadás.

Uj agenda. Az egyetemes egyház által a háromnyelvü uj agenda szerkesztésével megbizott püspöki kar f. é. márc. havában tartott értekezletének megállapodása alapján f. hó. 15-én Budapesten tartotta meg a munkatársak bevonásával a második értekezletét, a melyen megállapitást nyert az, hogy az uj agenda egységes biblikus evangeliumi hitvallásos szellemben lehetőleg minden egyházi functióra, igy többek közt a temetések szertartására, sőt a függelékben a vallásos

estélyek, az adventi és bőjti esti istentiszteletek menetére kiterjeszkedve, isteni tiszteleti nyelvekként három csoportra osztva szerkesztessék meg. Az értekezlet elhatározta, hogy a vasárnapi és ünnepnapi istentiszteletek lyturgikus menetére három-három formulát, a casualis istentiszteletekre egy-egy formulát tartalmazzon az agenda s hogy főként az istentiszteleti imákra nézve legyen lehetőleg gazdag és változatos. A magyar nyelvü agendát Geduly püspök elnöklete alatt, a tót nyelvüt Baltik püspök, a német nyelvüt Scholtz püspök elnöklete alatt működő bizottság fogja összeállitani, az elsőnek szerkesztője maga az elnök, a másodiké Braxatorisz Márton szeniczi lelkész, a harmadiké Schmidt K. Jenő pozsonyi főesperes lesz. Munkatársakul az összes érdeklődő lelkészek felkéretnek és szivesen kérettatnak, kik munkáikat e szerkesztőknek leszrek szivesek beküldeni. Az anyag összegyüjtése után a birálatot a bizottság tagjai fogják teljesiteni. Isten áldása legyen a készülő uj müvön.

Lelkésziktatás. A *csorvási* evang. gyülekezet okt. hó 27-én fogja megválasztott lelkészét, *Sipos* Andrást ünnepélyesen hivatalába beiktatni. Isten bőséges áldása és segitő kegyelme kisérje lelkésztestvérünket uj helyére.

A soproni felső egyházmegyéből. Brunner János esperes és Zabrák Dénes lelkész gyengélkedése következtében a *soproni* gyülekezet Pöttschacker István eddigi ágfalvi segédlelkészt hivta meg segédlelkésznek. — *Balfon* október 6-án volt az ujonnan megválasztott lelkész Lauff Géza eddigi budapesti segédlelkésznek ünnepélyes beiktatása. — A *harkai* gyülekezet a felsőőrbe távozott Geistlinger Pál helyére október 13-án egyhangulag és nagy lelkesedéssel Bothár Mihály helyettes lelkészt, Bothár Dániel soproni liceumi tanár fiát, választotta meg rendes lelkészének.

Gyászhir. A *rozsnyói* ág. hitv. ev. főgimnázium kormányzó testülete és tanári kara mély fájdalommal tudatja, hogy *Péczpat* István a főgimn. rendes tanára folyó hó 10-en életének 50-ik, tanári működésének 12-ik évében hosszas szenvedés után Budapesten meghalt. A szerető kartársnak, az ifjuság lelkes nevelőjének emléke áldott legyen közöttünk! Rozsnyó, 1912. okt. 11.

Helyreigazitás. Mult heti számunk 368 oldalán a helyettes revizor figyelmetlensége folytán (a szerkesztő Lőcsén járt) téves törés történt a kiszedett szöveggel. Ugyanis az „Értesites" mely a lelkészi értekezletről szól és a „Vasuti kedvezményes jegyekkel" kezdetü 4 sor egymás alá tartoznak; vagyis az utóbbi az elsőnek közvetlen s egymáshoz tartozó folytatása. *Szerk.*

Pestmegyei egyházmegye. A vallás és közokt. m. kir. miniszter 150—150 kor. drágasági államsegélyt utalványozott: Szvorényi Pál kistapolcsányi, Gemziczky Géza és Kárpáti János gyóni, Frecska Gizella és Szalay Károly albertii, Garan János bényei, Podani Lajos és Ferencz József irsai, Szuchovszky Sándor kávai, Bertók Sám. msglódi, id. Ferencz József mendei, Pischl Gyula és Németh Jolán péterii, Istvánfy Elemér és Szlivka Vilmos pilisi, Keresztes István farmosi, Kirner Gusztáv és Mertz Gyula apostagi, Szeitleben Lajos és Molitorisz János dunaegyházi, Sieiger Ilona hartai, Mendelényi János, Kiss Béla és Solti János kiskőrösi, Róth Kálmán és Ferenczy Johanna aszódi, Nagyné Horváth Margit csömöri, Husz Béla és Koch Arnold czinkotai, Szilárd Margit domonyi, Tscheik Karolina ikladi, Henczély Sándor nagytarcsai, Kuszy Dániel és Mihályfi Gyula rákos, kereszturi, Valent Géza és Mészáros Gizella hévizgyörki, Szuchovszky Béla váczkisujfalusi, Valentik János penczi tanitók ill. tanitónőknek. A fóti iskolának pedig 95 korona tandijpótlékot. Soltvadkert 1912 okt. 14

Kruttschmitt Antal tanügyi esperes.

Az egyet. nyugdijbizottság f. hó 14-én Budapesten tartott ülésén — *Schweitzer Jakab* tátraaljai lelkész f. é. nov. 1-től 44 évi szolgálat után 2316 kor. 48 fillérrel nyugdijaztatott. *Özv. Szlávik Györgyné* és gyermekei részére 2342 kor. ellátási dij szavaztatott meg. *Özv. Freitág Lajosné* hátralékos dijfizetés iránti kérvénye a szabályok értelmében nem volt teljesithető. *Daxer Henrik* bazini lelkész nyugdij igénye a megváltozott hiványra való tekintettel 3098 koronára emeltetett. *Schantroch* Alajos nyug. kántor az esetre, ha magyar állampolgarságát és az ev. egyházhoz való tartozását elfogadhatóan igazolja, nyugdiját Amerikában is kezéhez kaphatja. A pozsonyi theol. akadémia járulék számlája rendezetik, intézkedni fog a kisbizottság és az egyház. *Gyürky Pál* előadja évi jelentését, melyből kitünik, hogy a mult év pénztari maradványa 333.118 kor., a tőke 2.836.000 korona. Az összes nyugdijjárulékok 1912-re 479.000 koronában, a várható bevétel 592.000 koronában lett megállapitva. A dijazottak állománya 103 lelkész, 143 özvegy, 97 félárva és 14 teljesen árva. Végül tárgyaltatott az ujabban várható korpótlék rendszer hatása a nyugdijintézetre s megállapittatott, hogy az eddigieken felül valószinüleg szükség lesz az egyetemes egyház részéről magasabb hozzájárulásra.

Tanulók száma. A selmeczbányai evang. lyceumban, a protestáns középiskolák ezen ősi fészkében évről-évre szomoru jelenségként mutatkozik az a tény, hogy a tanulók száma állandóan csökken. Vonatkozik e csökkenés ugy a tanulók általános létszámára, valamint az evang vallásu növendékekre. A csökkenés okai a környéken alakult uj gymnáziumok, de főképen a selmeczbányai kath. gymnásiumnak, mely eddig VI. osztálya volt — Barkóczy kegyelméből. — VIII. osztályuvá való fejlesztése. Az 1912/13 évre beiratkozott tanulók statistikája a következő: az összes beiratkozott tanulókszáma I.—VIII. évf.-ban 255. Ezek közül evang. 123, ref. 9, kath. 55, izraelita 68. Tehát 123 evang. szemben, a kik a tanulók létszámának a felét sem képviselik, 132 más vallású növendék áll! A dicső multtal szemben, mely ezen intézethez füződik, a jelennek sivár perspektivája tárul elénk!

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat. A **brassói magyar** evangelikus egyházközség **segédlelkészt** keres. Javadalma különbféle cimeken: 2160 korona. A pályázni óhajtók okmányokkal felszerelt kérvényüket f. évi november hó 15-ig a brassói **magyar** evangelikus lelkészi hivatalhoz küldjék be.

3—2

Pályázat. A **petrőczi** (bácsmegye) evang. egyház a rendszeresitett **kápláni** állásra **tót** nyelvben jártas **segédlelkészt** keres. Jövedelme: évi 2400 (azaz kétezer és négyszáz) korona és lakás. Az állás azonnal elfoglalandó.

Mrva György lelkész.

Magyar királyi államvasutak menetrendje a BUDAPEST–HATVANI vonalon. Érvényes 1912. október 1-től

Állomások	Szv 310 II III	Gyv 302 I II	Szv 1512 I-III	Szv 312 II-III	Szv 406 I-III	Szv 306 I-III	Szv 314a I III	Szv 314 I III	Gyv 1504 I-II	Szv 316 II-III	Gyv 404 I II	Szv 318 II-III	Szv 320 II III	Szv 322 II-III
Budapest k. p. u. i.	$5^{\underline{50}}$	6^{25}	6^{55}	7^{30}	8^{10}	8^{35}	12^{00}	12^{30}	1^{20}	1^{30}	2^{10}	2^{25}	2^{30}	4^{25}
Rákoskeresztur „	6^{13}	|	|	7^{57}	|	9^{04}	12^{29}	12^{55}	|	1^{55}	|	|	2^{56}	4^{52}
Gödöllő „	6^{56}	7^{06}	7^{44}	8^{47}	9^{11}	9^{52}	1^{20}	1^{38}	2^{01}	2^{42}	2^{52}	3^{22}	—	5^{42}
Hatvan „	8^{25}	7^{39}	8^{43}	—	0^{09}	10^{57}	—	2^{49}	2^{31}	—	3^{23}	4^{19}	—	—

Állomások	Szv 410 I III	Szv 324 II III	Szv 308 I-III	Szv 326 II III	Szv 328 I-III	Szv 330 II-III	Szv 332 II III	Szv 1514 I-III	Szv 334 III-II	Szv 336 II III	Szv 408 I-III	Vv 338 I-III	Vv 422 I-III
Budapest k. p. u. i.	5^{10}	5^{20}	5^{55}	$6^{\underline{25}}$	$6^{\underline{40}}$	$7^{\underline{05}}$	$7^{\underline{35}}$	$8^{\underline{00}}$	$8^{\underline{40}}$	$10^{\underline{05}}$	$10^{\underline{25}}$	$11^{\underline{10}}$	$11^{\underline{35}}$
Rákoskeresztur „	|	5^{47}	|	$6^{\underline{54}}$	$7^{\underline{09}}$	$7^{\underline{35}}$	$8^{\underline{01}}$	$8^{\underline{26}}$	$9^{\underline{07}}$	$10^{\underline{31}}$	|	$11^{\underline{42}}$	$12^{\underline{07}}$
Gödöllő „	5^{59}	$6^{\underline{37}}$	$6^{\underline{48}}$	—	$7^{\underline{59}}$	$8^{\underline{23}}$	$8^{\underline{47}}$	$9^{\underline{10}}$	$9^{\underline{57}}$	—	$11^{\underline{21}}$	$12^{\underline{33}}$	$12^{\underline{55}}$
Hatvan „	$6^{\underline{35}}$	—	$7^{\underline{38}}$	—	$9^{\underline{02}}$	—	$9^{\underline{41}}$	$9^{\underline{55}}$	|	—	$12^{\underline{05}}$	$1^{\underline{33}}$	$1^{\underline{58}}$

Állomások	Vv 339 I-III	Szv 309 II-III	Szv 311 II-III	Szv 313 II-III	Szv 407 I III	Szv 315 II-III	Szv 317 II-III	Szv 319 II III	Szv 1513 I III	Szv 321 II-III	Szv 307 I-III	Szv 409 I III	Szv 323 II III	Szv 325 II III
Hatvan i.	$2^{\underline{22}}$	[illegible]$^{\underline{07}}$	—	—	$4^{\underline{36}}$	—		$5^{\underline{47}}$	$5^{\underline{59}}$	6^{45}	7^{30}	8^{50}	—	12^{10}
Gödöllő „	$3^{\underline{48}}$	$4^{\underline{27}}$	$4^{\underline{41}}$	—	*l* $5^{\underline{32}}$	$5^{\underline{58}}$	6^{19}	$6^{\underline{48}}$	7^{05}	7^{40}	8^{20}	9^{31}	11^{00}	1^{11}
Rákoskeresztur „	$4^{\underline{38}}$	$5^{\underline{08}}$	$5^{\underline{26}}$	$5^{\underline{36}}$	|	6^{39}	7^{06}	|	7^{49}	8^{21}	9^{00}	10^{03}	11^{46}	1^{51}
Budapest k. p. u. é.	$5^{\underline{10}}$	$5^{\underline{30}}$	$5^{\underline{50}}$	6^{00}	6^{50}	7^{00}	7^{30}	7^{40}	8^{15}	8^{45}	9^{25}	10^{20}	12^{10}	2^{15}

Állomások	Gyv 1501 I-II	Szv 327 II III	Szv 329 II-III	Vv 421 I-III	Szv 305 I-III	Szv 405 I-III	Szv 1511 I-III	Szv 331 II-III	Gyv 303 I-II	Gyv 403 I-II	Szv 333 II-III	Gyv 1503 I-II	Szv 335 I-III
Hatvan i.	1^{13}	—	—	5^{20}	$6^{\underline{00}}$	$6^{\underline{26}}$	$6^{\underline{57}}$	—	$8^{\underline{23}}$	$8^{\underline{43}}$	—	$9^{\underline{35}}$	$9^{\underline{00}}$
Gödöllő „	1^{50}	—	4^{16}	$6^{\underline{29}}$	*l.* $6^{\underline{51}}$	*l.* $7^{\underline{22}}$	$7^{\underline{56}}$	—	*l.* $8^{\underline{58}}$	|	$9^{\underline{22}}$	$10^{\underline{11}}$	$10^{\underline{16}}$
Rákoskeresztur „	|	3^{55}	5^{01}	$7^{\underline{10}}$	|	|	|	$8^{\underline{45}}$	|	|	$10^{\underline{02}}$	|	$10^{\underline{56}}$
Budapest k. p. u. é.	2^{30}	4^{20}	5^{25}	$7^{\underline{35}}$	$7^{\underline{45}}$	$8^{\underline{20}}$	$8^{\underline{50}}$	$9^{\underline{10}}$	$9^{\underline{35}}$	$9^{\underline{55}}$	$10^{\underline{25}}$	$10^{\underline{50}}$	$11^{\underline{20}}$

A 314/a. és 335. sz. vonatok vasár- és ünnepnapokoh május 15-től szeptember 15-ig közlekednek.
A 330. sz. vonat Bp.-Józsefváros p. u.-ból indul és a 311. sz. vonat Bp.-Józsefváros p. u.-ra érkezik.

! Protestáns gyülekezetek és iskolák !

rendeljék meg

iskolai- és gyülekezeti könyvtárak

számára a

„Prot. CSALÁD és ISKOLA“ könyveit.

Mindenki megtalálja benn a magáét

Minden kötet irodalmi értékü alkotás

Ajándék- és jutalomkönyveknek különösen alkalmas.

I. évfolyam.

Gyermekeknek:

1. Pósa Lajos: Arany liget. (Vers)
2. Dingha Béla: Hol volt, hol nem volt. . . (Mesék.)
3. Albert József: Túl az óperencián. (Mesék.)

Ifjuságnak és felnőtteknek is:

4. Hamvas József: Mesés történetek. (Elbeszélések.)
5. G. urátz Ferenc: Hősök kora. (Elbeszélések.)
6. Borsos István: A gályarabok története.
7. Dr. Masznik Endre: Képek az ókori ker. egyhaz történetéből.
8. Gagyhy Dénes: [illegible]ária nővér (Kisregény.)
9. Rabay Kálmán: Nádfödeles hazak alatt. (Elbeszélések.)
10. Stráner Vilmos: A biblia az élet könyve. (Ismeretterjesztő)
11. Farkas Mihályné: Történetek az életből. (Elbeszélések.)
12. Kapi Béla: A boldogság könyve. (Jellemképző munka.)

Egy évfolyam 12 korona.

Egy kötet vászonkötésben 1.20 K. díszkötésben 1.80 K.

(Postaköltség 20. fillér.)

Gyülekezeteknek az évfolyamot megtekintésre megküldi a kiadóhivatal

Szerkesztő: KAPI BÉLA ev. lelkész Körmend.

Kiadó: WELLISCH BÉLA Szentgotthard.

Korszakalkotó ujitás az irógéptechnika terén

Automatikus váltó!

Az irássebesség 50%-os fokozása!

Csodás előny

A látható irásu nem szalagos 15. sz. YOST

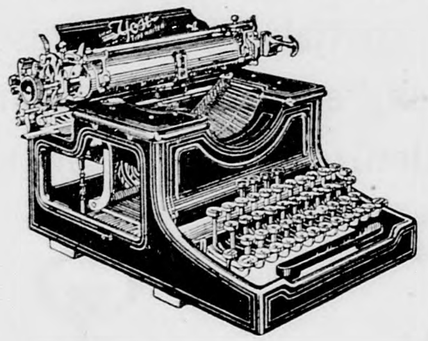

1912 évi modellje

az automatikus váltás folytán a legtökéletesebb a leggyorsabb irásra alkalmas irógép.

Nagy betük és jelek leirásánál a kéz nincs többé lekötve!

A szóköz (spácium), a váltó beállítása, a kocsitovábbítás váltóvisszaállítás automatikusan történik

Nem drágább a rendes gépnél.

Kérje véfelkötelezettség nélkül e gép bemutatását.

KÁLDOR M. igazgató. YOST IRÓGÉP RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST, NEW-YORK-PALOTA

NOVOTNY ANTAL

harangöntöde és vasharanglábgyár

Temesvár, Gyár-város.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok ujraöntésére, valamint uj harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészitésére. — Különösen ajánlja saját találmányu

uj modoru áflyukaszfoff harangjait,

melyek felső részükön a hegedüéhez hasonló S alaku nyilásokkal vannak ellátva s ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hanguak, mint a régi modoruak. Ily szerkezetü 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas koronákat, régi harangok ilyenekkel való ujra szerelését és vertvas harangiábakat.

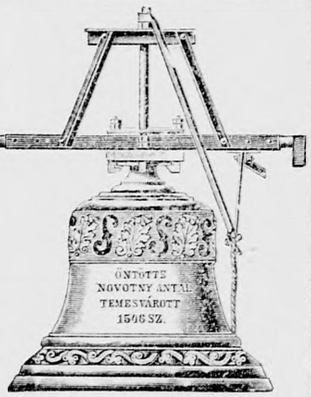

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896. orsz kiállitáson milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Orgonaépitési müintézet

Rieger Ottó

hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir udvari orgonagyára

Budapest VII, Garay-utca 48

Cs. és kir. udvari szállitó, a Ferenc József-rend lovagja. A ***párisi, bécsi, stb. kiállitásokon kitüntetve.*** — Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomásu csőrendszerü (pneumatikai) tartós nemeshangu orgonákat szállit. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a ***király orgonáját*** amely mű ***80 változatu és villanyerőre*** van berendezve — szállitott. — Mindennemü ***orgonajavitásokat*** és ***hangolásokat*** lelkiismeretes pontossággal teljesit

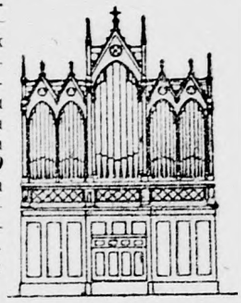

Tervezeteket és mintarajzokat kivánatra dijmentesen küld.

Pontos és legjobb **órák** 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák oltári gyertyatartók borkancsók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók.

Javitásokra s vidéki megrendelésekre különös gondot forditok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállitója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás! Jutányos árak!

Boros nyomda, Rákosliget Budapest mellett.